

Úvod do studia jazyka

(otázky ke zkoušce)

1. Jazykověda jako věda o lidském jazyce: její předmět, metody, místo v systému věd. Základní lingvistické disciplíny, mezioborové vztahy lingvistiky.
2. Jazyk jako systém. Funkce jazyka. Paradigmatické a syntagmatické vztahy uvnitř jazyka.
3. Vznik a vývoj jazyka. Teorie vzniku a vývoje jazyka. Ontogeneze a fylogeneze jazyka.
4. Vznik a vývoj písma (klínové písmo, fénické písmo, hieroglyfické písmo, řecké písmo, římské písmo, latinkové písmo, slovanské písmo).
5. Klasifikace jazyků světa (genealogická, typologická, geografická aj.), základní parametry pro rozlišení jazyků.
6. Slavistika: vznik, předmět bádání, významní představitelé oboru a jejich práce.
7. Typologie: charakteristika a způsob dělení slovanských jazyků. Upřesnění současné situace v rámci slovanských jazyků (místo, počet mluvících, mrtvé slovanské jazyky atd.).
8. Jazyk a lidská společnost, jazyk jako sociální jev. Jazykové normy, jazykový úzus, kodifikace jazykové normy.
9. Jazyky v kontaktu, typy jazykových situací. Idiolekt a dialekt. Bilingvismus, diglosie atd. (příklady).
10. Oстенze, znak (definice znaků – Ch. S. Peirce, F. de Saussure). Struktura znaku. Typy znaků (Peirceova klasifikace znaků). Vlastnosti (charakteristiky) znaků. Sémiotika, sémiologie.

11. Jazykový systém a jeho realizace. Dichotomie *langue* – *parole*, pojetí *langage* (F. de Saussure). Strukturalistické pojetí systému, centrum a periférie systému, jazykové úrovně (roviny).
12. Jazyk a komunikace. Podstata a různé podoby komunikace. Jazyk a myšlení, jazyk a řeč.
13. Fonetika a fonologie, jejich předmět. Základní fonologické pojmy, prozodické prostředky jazyka, transkripce a transliterace (příklady).
14. Morfologie, její předmět. Gramatické kategorie. Gramatické kategorie jmenné a slovesné.
15. Lexikální systém jazyka a disciplíny, které se jim zabývají (lexikologie, etymologie, onomastika aj.). Vztahy mezi jednotkami lexikálního systému (synonyma, antonyma atd. – příklady).
16. Lexikologie a lexikografie: základní pojmy lexikologie, klasifikace slovníků (příklady).
17. Syntax: předmět, základní syntaktické jednotky, syntaktické vztahy, způsoby a prostředky jejich vyjadřování (příklady).
18. Věta jako jednotka syntaktické roviny a součást jazykového systému. Definice věty. Větná skladba. Typologie věty.
19. Aktuální větné členění, výpověď. Text a textová rovina (textová lingvistika). Koherence a koheze textu.
20. Generativní (transformační) gramatika N. Chomského: vznik, představitelé, vývoj (příklady).
21. Moderní pomezí disciplíny (sociolingvistika, psycholingvistika, neurolingvistika atd.).
22. Základní jazykovědné koncepce a směry v lingvistice v 19. a 20. století (historická a srovnávací gramatika, strukturalismus, funkční přístup, glosematika, konceptualismus, americký deskriptivismus).